



CODEX CUMANICUS BAĞLAMINDA KUMANLARIN / KIPÇAKLARIN GÜNDELİK HAYATINA DAİR SÖZ VARLIĞI: EŞYA ADLARI

Galip GÜNER*

Geliş Tarihi: Kasım, 2016

Kabul Tarihi: Aralık, 2016

Öz

Codex Cumanicus, Türklerin kültürü ve dillerinin tarihi bakımından son derece değerli bir eserdir. Hem zengin kelime hazinesiyle Türkçenin söz varlığına büyük katkı sağlamakta hem de tarihî Türk lehçelerine ait pek çok eserde bilhassa Arap alfabesinden kaynaklanan fonetikle alakalı birçok sorunun hâlinde yardımcı olacak verileri barındırmaktadır. Sadece fiil çekimlerinin ve Kuman / Kıpçakların gündelik hayatına dair kelime listelerinin bulunduğu İtalyan bölümündeki kelime sayısının 3201 olduğu dikkate alındığında eserin önemi daha iyi ortaya çıkmaktadır. Bu önemli verileri muhtevi olması bakımından *Codex Cumanicus*'un metninin farklı bakış açılarıyla yeniden ele alınması ve elde edilen sonuçlardan hareketle Kuman / Kıpçakların dili hakkında yeni verilerin tespit edilebilmesi de mümkün olacaktır. Eserin söz varlığının önemli bir bölümünün XIII. yüzyılda konuşulan Kuman / Kıpçak Türkçesine dayanıyor olması da bu doğrultuda son derece kıymetlidir. Zira Türkçenin tarihî metinlerinin önemli bir kısmının edebî dille kayda geçirilmiş olmaları dilin standardın dışına kayan kullanımının tespitinde güçlükler yaratmaktadır. İşte bu noktada *Codex Cumanicus*, standart dilin dışına çıkan ve ağız özelliği olarak niteleyebileceğimiz verileriyle son derece ilgi çekici niteliği de olan bir eserdir. İtalyan ve Alman kökenli tüccarlar ve / veya rahiplerin bizzat Kumanların / Kıpçakların yaşadıkları coğrafyada, derlemeye dayalı olarak kayda geçirdikleri zengin ve içerik bakımından çeşitlilik arz eden veriler bu farklılığın en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir. Devrinin kültürüne, ekonomisine, tarihine, dinine ve gündelik hayatına dair dil verilerini içeren *Codex Cumanicus* üzerinde birçok çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu çalışmada ise eserde kaydedilmiş eşya adları belirlenmiş ve yapıları ana hatlarıyla irdelenmeye çalışılmıştır. Belirlenen eşya adları ayrıca kullanım alanlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. Böylece XIII. yüzyılda Kuman / Kıpçakların sosyal hayatına dair izlerin takip edilebilmesinin ve onların nasıl bir hayatı yaşadıklarını tespit edebilmenin yolunun kelimeler aracılığıyla açılmasına da bir katkı sağlanmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kuman / Kıpçak, gündelik hayat, eşya adları, sınıflandırma, köken bilgisi.

VOCABULARY ON DAILY LIFE OF CUMAN / KIPCHAKS IN THE CONTEXT OF CODEX CUMANICUS: ARTICLE NAMES

Abstract

Codex Cumanicus is an invaluable work in respect to the culture and the linguistic history of the Turkic peoples. It involves data resolving many phonetic problems regarding historical Turkic languages generated by the

* Doç. Dr.; Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, galip_guner@hotmail.com.

Arabic script as well as making a significant contribution to the vocabulary of Turkic. The importance of the work would be understood better when it is taken into consideration that the word lists present in the Italian section contain 3201 words including verbs and words about the daily life of the Cuman / Kipchaks. A great proportion of the vocabulary present in the work is based on Cuman / Kipchak Turkic spoken in the 13th century and this increases the value of the work since the fact that most of the historical texts of Turkic were written with the standard language complicates establishing the non-standard forms of the language. Therefore *Codex Cumanicus* with its non-standard and dialectical data poses an interesting situation. Rich and diverse data gathered directly from the Cuman / Kipchaks by Italian and German merchants and / or monks form one of the finest examples of this distinctness. *Codex Cumanicus*, which includes linguistic data related to the culture, economy, history, religion and daily life of its period, has been studied many times and is still being studied. This study determines the article names recorded in the work and tackles their structure. Determined article names are also classified due to their field of use. Thus contributes to establishing the social life of the Cuman / Kipchaks in the 13th century by means of words.

Keywords: Cuman / Kipchak, daily life, article names, classification, etymology.

I. Giriş

Karadeniz'in kuzeyinde XIII. yüzyılın sonlarına doğru Cenevizli veya Venedikli tüccarlar, Fransiskan misyonerler yahut İtalyan bir keşişle Alman din adamları tarafından yazıldığı kabul edilen ve Kuman Kitabı anlamına gelen *Codex Cumanicus* son derece kapsamlı ve zengin söz varlığıyla Kumanların / Kıpçakların hayatına dair mühim verileri bulabildiğimiz nadir eserlerdendir. Aslında eserin hiçbir yerinde *Codex Cumanicus* tabiri geçmemesine karşın ilim âleminde daha çok bu adla tanındığı, zaman zaman da eseri satın alarak Venedik Cumhuriyeti'ne armağan eden kitap toplama meraklısı Petrarque'a ithafen *Codex Petrarque* olarak anıldığı bilinmektedir. Latin alfabesinin Gotik harfleriyle kaleme alınmış kitap, İtalyan ve Alman bölümü olmak üzere iki defterin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. İtalyan bölümü 55 yaprak, Alman bölümü ise 27 yapraktır. İtalyan bölümünün yazılış amacı ticaret dilinin Farsça olduğu İlhanlı Devleti ve Kıpçakça olduğu Altın Ordu Devletiyle ticari ilişkileri bulunan ve Latince-İtalyanca konuşan İtalyan tüccarların günlük hayatta ve bilhassa ticari faaliyetlerinde Kıpçak ve Fars kökenli kişilerle ilişkileri kolaylaştırmaktır. Alman bölümü ise Alman Fransiskan tarikatına mensup rahipler tarafından Hristiyanlık faaliyetleri yürütmek gayesiyle yazılmıştır (Argunşah ve Güner, 2015: 21).

Codex Cumanicus, Türk kültür ve dil tarihi için paha biçilemeyecek kadar değerli bir eserdir. Zengin kelime hazinesi Türkçenin söz varlığına büyük katkı sağlamakta, tarihî Türk lehçelerine ait pek çok eserde alfabeden kaynaklanan ve fonetikle alakalı birçok sorunun hâlinde yardımcı olacak verileri barındırmaktadır. Sadece fiil çekimlerinin ve kelime listelerinin bulunduğu İtalyan bölümündeki toplam kelime sayısının 3201 olduğu dikkate

alındığında eserin önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Argunşah ve Güner, 2015: 27-28). Bu bağlamda *Codex Cumanicus*'un metninin farklı bakış açılarıyla yeniden ele alınması ve elde edilen sonuçlardan hareketle Kumanların / Kıpçakların dili hakkında yeni verilerin tespit edilebilmesi de mümkün olacaktır. Eserin söz varlığının ağırlıklı olarak XIII. yüzyılda konuşulan Kuman / Kıpçak Türkçesine dayanıyor olması da bu doğrultuda son derece önemlidir. Zira Türkçenin tarihî metinlerinin önemli bir kısmının edebî dille kayda geçirilmiş olmaları dilin standart dışı kullanımlarının tespitinde güçlükler yaratmaktadır. İşte bu noktada *Codex Cumanicus*, standart dilin dışına çıkan verileriyle bizlere son derece ilgi çekici unsurlar sunma niteliği de olan bir eserdir. İtalyan ve Alman kökenli tüccarlar ve / veya rahiplerin bizzat Kumanların / Kıpçakların yaşadıkları coğrafyada, derlemeye dayalı olarak kayda geçirdikleri zengin ve içerik bakımından çeşitlilik arz eden veriler bu farklılığın en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir.

Döneminin kültürü, ekonomisi, tarihi ve bilhassa gündelik hayatına dair dil verilerini muhtevi *Codex Cumanicus* üzerinde birçok çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu çalışmada ise eserde kaydedilmiş eşya adları belirlenmiş ve yapıları ana hatlarıyla irdelenmeye çalışılmıştır. Belirlenen eşya adları ayrıca kullanım alanlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. Böylece XIII. yüzyılda Kumanların / Kıpçakların gündelik hayatına dair kültürel izlerin takip edilebilmesinin ve onların nasıl bir hayatı yaşadıklarını tespit edebilmenin yolunun kelimeler aracılığıyla açılmasına da bir katkı sağlanmış olacaktır.

II. *Codex Cumanicus* Bağlamında Kumanların / Kıpçakların Gündelik Hayatına Dair Söz Varlığı: Eşya Adları

II. 1. Giyim Kuşama Dair Eşyaların Adları

II. 1. 1. Başla İlgili Giyim Kuşam Eşyaları

börk (< *börk*, EDPT 363a) “genellikle hayvan postundan yapılan başlık, börk” (*Lat. capellus, capellum, Far. kulā, kulāh*) (44a / 28, 51b / 3).

çalma (< *çal*- ‘bağlamak’ + *-ma*, TSD 128, 129) “baş örtüsü, tülbent” (*Lat. fazolun, Far. dülband*) (51b / 4).

kepes (< *kebez* ‘pamuk’, EDPT 692b) “şapka, börk, külah” (*Lat. capellum, Far. kulāh*) (51b / 3).

II. 1. 2. Bedenle İlgili Giyim Kuşam Eşyaları

çarşav (< *Far. çāder-şab*) “çarşaf” (*Lat. lenteamina, Far. çārşaw*) (52b / 2).

içik (< *içük*, EDPT 24a) “kürk” (*Alm. en ober czogene pelcz*) (82a / 30b).

kèyit (< *kèy*- ‘giymek’ + *-(i)t*) “giyecek, elbise” (*Lat. bonis, bonis indumentis non sum delectatus*) (66b / 66b / 7 b-8, 71a / 4-5).

oprak (< *opra*- ‘eskimek’ + *-k*, EDPT 13b) “1. giysi, elbise” (*Lat. vestimentum*, *Far. cāma, cāmā pōşiş*) (15b / 10, 51a / 31); “2. elbise astarı, astar” (*Lat. foratura*, *Far. astar*) (51a / 3).

şırdak (< *Mo. siridağ*) “yenleri kısa kaftan” (*Lat. coyraçia, Far. zireh*) (50b / 8).

tèri ton (< *tèri* ‘deri’ + *ton* ‘giysi’) “kürk, post” (*Lat. pena, penna, Far. pūstīn*) (43a / 17, 51a / 4).

ton (< *ton*, EDPT 512b) “üst giyimi, elbise, kaftan” (*Lat. vestimentum, Far. cāma*) (15b / 10, 60a / 7).

tüvme (< *tüg*- ‘düğüm atmak, bağlamak’ + *-me*, EDPT 482b) “düğme” (*Lat. pomellus*) (51a / 5).

yèñ (< *yèñ*, EDPT 940b) “elbise kolu, yen” (*Lat. manicha, Far. āwestīn*) (51a / 6).

II. 1. 3. Belle İlgili Giyim Kuşam Eşyaları

altun kur (< *al* ‘kırmızı’ + *tun* ‘değerli maden’ + *kur* ‘kuşak’, TDES 9-10) “altın kemer” (*Lat. balteus*) (58a / 1c).

bèl bağı (< *bèl* ‘bel’ + *ba*- ‘bağlamak’ + *-g-i*, EDPT 310b) “kuşak, kemer, bel bağı” (*Lat. corigia, Far. kamar*) (51a / 32).

hayış (< *kaç*- ‘zorlamak, sıkmak’ + *-ış*, EDPT 607a) “kayış, kemer” (60b / 6).

kemer (< *Far. kamar*) “kemer” (*Lat. vezia, Far. kamar*) (51b / 15).

kur (< *kur* ‘kuşak’, EDPT 642a) “kuşak, kemer” (*Lat. corigia, Far. kamar*) (51a / 32).

II. 1. 4. Bacak ve Ayakla İlgili Giyim Kuşam Eşyaları

başmak (< **ba-ş*- ‘bağlamak’ + *-mak*, EDPT 382b) “ayakkabı” (*Lat. argorge, algorge, Far. sarmōza, sarmōza kawşak*) (43b / 11, 51b / 9).

çulgav (< *çugla*- ‘dolamak, sarmak’ + *-v*, TETL 538) “tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası, dolak” (*Lat. scapinus, Far. gūrēwē*) (51b / 7).

étik (< *étük*, EDPT 50b) “kısa çizme” (*Lat. calceamentum, stiuali, stiuales, Far. mūza*) (6a / 26, 6a / 30, 6b / 25, 6b / 26, 6b / 27, 6b / 28, 43b / 10, 43b / 12, 51b / 8, 60a / 26).

könçek (< *kön* ‘tabaklanmış deri’ + *-çek*, EDPT 728a) ‘‘pantolon, şalvar’’ (*Lat. braga, induas bracam tutam; Far. zārpā šalwār*) (31a / 3, 51a / 30).

sovunçak (< *krş. soñaçak* ‘ayak ökçesi’, TSD 494) ‘‘ökçe’’ (*Lat. chalchaneus, Far. pāşana*) (48b / 20).

tizge (< *tiz* ‘diz’ + *-ge*) ‘‘çorap bağı’’ (*Lat. stralera, Far. tizga*) (51b / 10).

vat (< ?) ‘‘bir tür keten ayakkabı’’ (*Lat. calige, Far. kūḥ*) (51b / 5).

II. 1. 5. Elle İlgili Giyim Kuşam Eşyaları

halḥa (< *Ar. ḥalka*) ‘‘yüzük, halka’’ (82b / 13).

II. 1. 6. Çocuk Giyim Kuşamıyla İlgili Eşyalar

çörgek ~ çüprek (< *çörge-* ‘sarmak’ + *-k*, *krş. çözge-* ‘sarmak, bağlamak’, TSD 154. Ayrıca *bk. Sağol Yüksekaya 2011: ör-ü-g* + ‘sarılmış, örülmüş’-*e*-> *örge-* ‘sarmak’ > [*y*]örge-*k*+) ‘‘bebek kundağı, kundak’’ (59b / 1 b, 61b / 5).

II. 2. Eve Dair Eşyaların Adları

II. 2. 1. Mutfakla İlgili Eşya Adları

bardak (< *bart* ‘ağaçtan yapılan ve su içmek için kullanılan bardak’ + *-ak*, EDPT 358a) ‘‘su testisi’’ (*Lat. vlceus, amnphora; Far. kūza*) (52b / 15, 65b / 3b).

çanak (< *Çin. çan* ‘içine şarap veya yağ konulan kap’ + *-ak*, TETL 472) ‘‘kâse, çanak’’ (*Lat. scutella, Far. kâsa*) (53a / 5, 60b / 2).

çapçaçık (< *çapça* ‘fiçi’ + *-çık*) ‘‘fiçicik, küçük fiçi’’ (60b / 3).

çömiç (< *çömçe* < *Far. çamça*, EDPT 422a) ‘‘çömçe, kepçe’’ (*Lat. cazia, Far. kawgār tīyārrīz*) (52b / 29).

çömlek (< ?) ‘‘çömlek’’ (*Lat. pignate, Far. dēgān, dēg*) (40b / 21, 52b / 31).

ëlek (< *ele-* ‘elemek’ + *-k*) ‘‘elek’’ (*Lat. sedacius, Far. ardizan, ğarbīl*) (41b / 17).

kaşuk (< *kaşı-* ‘oymak’ + *-k*, TDES 216) ‘‘kaşık’’ (*Lat. coclearius, Far. malağa*) (52b / 30).

kavurkına (< *kagur* ‘kavurma’ + *-kına* < **kag-* ‘kavurmak’ + *-ur*, *kagur* için *bk. EDPT 612a*) ‘‘kavurma tavası’’ (*Lat. tianus, Far. tāwā*) (53a / 7).

kazan (< *kaz-* ‘oymak’ + *-an*, TDES 223) ‘‘kazan’’ (*Lat. calderonus, Far. ğazğan*) (52b / 27).

kazan ayak (< *kaz-* ‘oymak’ + *-an ayak* < *ad-* ‘ayırarak, açmak’ + *-ak*) “sacayağı, üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan üç ayaklı demir destek, ocak” (*Lat. brandale, Far. sapā*) (53a / 4).

kéli (< ?) “havan tokmağı, havaneli” (*Lat. pistonus, pistum, Far. hāwan dasta, cawān*) (41b / 16, 53a / 3).

kösöv (< *köseğü* < *köz* ‘kor’ + *-e-gü*, EDPT 759b) “ateşi karıştırmaya yarayan demir, ocak demiri” (*Alm. eyn schorstekke*) (58a / 14b).

otluk (*ot* ‘ateş’ + *-luk*, EDPT 55b) çakmak taşı (*Lat. foxinum, Far. çaqmāk*) (40a / 19).

övük (< *ögü-* ‘öğütmek’ + *-k*, EDPT 101b) “değirmen taşı (*Alm. eyn burnfteyn*) (58a / 42).

piyala (< *Far. piyāla*) “bardak, kadeh” (*Lat. ciatus, Far. kuda*) (52b / 14).

şişe (< *Far. şīşa*) şişe (*Lat. fiela, Far. şīşa*) (52b / 13).

tabak (< *Ar. ṭabaḳ*) tabak (*Lat. tefania, Far. ṭabaḳ*) (52b / 21).

tégene (< ?) “leğen, teşt, su teknesi” (*Lat. lauello, concha, Far. tāştē, ḥavd*) (52b / 28).

tégirmen (< *teğir-* ‘çevirmek’ + *-men*, TETL 577) “değirmen” (*Lat. molendinum, Far. āş-i nūn*) (18a / 14, 18a / 15, 18a / 16, 18a / 17).

tepsi (< *Çin. dep tsi*, EDPT 445b) “tepsi” (*Lat. taliatorius, Far. ṭabaḳ*) (53a / 14).

tövgüç (< *töv-* ‘vurmak, dövmek’ + *-güç*) “1. havan” (*Mat. mortalis, Far. hāwan*) (*Lat. mortale, Far. hāwan*) (41b / 15, 53a / 2); “2. havan tokmağı, havaneli” (*Lat. pistonus, Far. hāwan dasta*) (*bk. kéli*) (41b / 16).

yaglav (< *yag+* *-la-* ‘yağ sürmek, yağlamak’ + *-gu*) “yağ tavası” (*Lat. paella, Far. tāwā*) (53a / 1) ~ **yavlov** (*Alm. en phanne*) (82b / 15b).

yasman (< *yası* ‘yassı’ + *-man*, EDPT 973b) yassı şişe (*Lat. flascum, Far. flaskī*) (51b / 12).

yıltrın (< *yaltrı-* ‘parlamak’ + *-n*, EDPT 923b) “1. cam” (*Lat. vitrus, Far. āwgīna*) (47a / 27); “2. şişe” (*Lat. fiela, Far. şīşa*) (52b / 13).

II.1.B. Bir Nesneyi Kesmek, Parçalamak Yahut Tutturmak İçin Kullanılan Eşya Adları

balta (< *baltu*, EDPT 333b. Kökeni tartışmalıdır. Tartışmalar için *bk. TDES 37-38*) “balta” (*Lat. asie, securis, Far. randa, tawar*) (43b / 15, 53a / 8).

baltıçak (< *baltı* ‘balta’ + *-çak*) “çekiç, balyoz” (*Alm. d’hamer*) (58a / 20b).

bıçak (< *bıç-* ‘biçmek’ + *-ak*, TDES 50) “bıçak” (*Lat. curtellum, gradus, Far. kârd*) (42b / 15, 56a / 24, 60b / 7, 60b / 18).

bıçkı (< *bıç-* ‘biçmek’ + *-kı*) “1. makas” (*Lat. incisorie, Far. miḳrâz*) (43a / 21); “2. testere” (*Lat. serra, Far. arra, dastara*) (43b / 18) ~ **buçkı** (< *bıç-* ‘biçmek’ + *-kı*) “makas” (*Lat. forfices, Far. miḳrâz*) (42b / 26).

burav (< *bur-* ‘bükme, burmak’ + *-av* < *bur-agu*) “matkap, burgu” (*Lat. manayra, Far. manḳab*) (43b / 16).

hadak (< *Mo. hada-* ‘batırmak, çivilemek’ + *-k*) “çivi, mih” (63b / 23) ~ **kadav** (< *Mo. hada-* ‘batırmak, çivilemek’ + *-v*) “çivi, mih” (*Lat. agutus, clauum, Far. mīḥ*) (50b / 29, 51b / 22).

kérki (< *kért-* ‘çentmek, kertmek’ + *-ki*, OTWF 323) “nacak, küçük balta” (*Lat. magister asie, Far. tēṣa*) (43b / 14).

kıptı (< *kırp-* ‘kesmek, kırpmak’ + *-tı*) “makas” (*Lat. incisorie, Far. miḳrâz*) (43a / 21).

mih (< *Far. mīḥ*) “büyük çivi, mih” (*Lat. clauum, Far. mīḥ*) (51b / 22).

témir mih (< *témir* + *Far. mīḥ*) “demirden yapılmış büyük çivi” (74a / 2).

II. 2. 2. Aydınlatmayla İlgili Eşya Adları

çırak (< *Far. çerāğ*) “mum, kandil, çıra, meşale” (*Lat. candela, Far. mōm, pī, ṣama*) (40a / 16, 52b / 18, 63b11).

fanar (< *Yun. fanári*) “fener” (*Lat. lanterna, Far. fēnūs*) (46a / 25, 63b / 10-11).

II. 2. 3. Dekorasyonla İlgili Eşya Adları

hasır (< *Ar. ḥaṣīr*) “hasır” (*Lat. capsia, Far. būriyā*) (52b / 8).

kalı (< *Far. ḳālī*) “halı” (*Lat. tapitun, Far. zīlū*) (52b / 6).

kilim (< *Far. gīlīm*) “kilim” (*Lat. carpita, Far. gīlīm*) (52b / 5).

köşegen (< *kōṣi-* ‘örtmek’ + *-gen*, EDPT 753b) “perde, cibinlik” (*Lat. cortina, Far. paṣaḥōna*) (52b / 7).

kövüz (< *kéviz*, EDPT 692b) “halı” (*Lat. tapetum, tapitun, Far. zīlū*) (40b / 9, 52b / 6).

kuburçuk (< *Mo. kubur* + *-çuk*) “küçük kutu, hokka” (*Lat. busore, Far. ḥuḳḳa*) (41b / 18).

olturguç (< *oltur-* ‘oturmak’ + *-guç*) “sandalye, oturak” (*Lat. scabellum, bancha, banche, Far. korsī, kursī, kursīyān*) (25b / 12, 50b / 30).

sarpan (< *Far. sar-band*) “masa örtüsü” (*Lat. toalia, Far. dastar*) (52b / 11).

yapkiç (< *yap-* ‘örtmek’ + *-kiç*, EDPT 874a) “kapak, örtü” (*Lat. coperta, Far. pūşīdānī*) (7b / 12).

II. 2. 4. Tamirat, Tadilat ve Gündelik İşlerle İlgili Eşya Adları

agingiç ~ aginguç (< *agın-* ‘çıkılmak’ + *-gıç / -guç*, EDPT 88b) “merdiven” (*Lat. scala, Far. nardowān, Alm. en leyter*) (51a / 24, 82b / 6b).

artmak (< *art* ‘arka, ense’ + *-mak*, TETL 202: Tietze, bu kelimenin deverbil bir isim olabileceğini de söylemektedir.) “heybe” (*Lat. besatie, Far. ḥorcīn*) (51b / 11).

bilev (< *bile-* ‘bilemek’ + *-v*) “kesici araçları bilemek için kullanılan taş, bileği taşı” (*Lat. cutis, Far. āsāna*) (44a / 1, 60b / 18).

çivalduz (< *Far. cuvāl-dūz*) “büyük iğne, çuvaldız” (*Lat. acus*) (65b / 33).

çövmek (< *çövir-* ‘çevirmek’ + *-mek*, EDPT 398b) “çark” (*Lat. volia, Far. çarḥ*) (29b / 7).

çuvalduz (< *Far. çuvāl-dūz*) “çuvaldız” (*Lat. aquus grossum, Far. çuvāl-dūz*) (44b / 12).

igine (< *igne*, EDPT 110a) “iğne” (*Lat. aquus, Far. sōzan*) (42b / 25, 44b / 12) ~ **ine** (*Lat. acus*) (65b / 33).

ip (< **i-* ‘bağlamak’ + *-p*) “ip, iplik” (*Lat. filium, corda, Far. rīsmān*) (13a / 10, 42b / 28, 44b / 14).

kendir (< ?) “kendir” (*Lat. canauatium, canauum, Far. kanawāz, kanab*) (44b / 17, 46a / 13).

oymaḥ ~ oymak (*oy-* ‘dikmek’ + *-mak*, TDES 311) “yüksük, dikiş yüksüğü” (*Lat. diale, Far. anguştwāna, Alm. eyn vingerhut*) (42b / 27, 58a / 37b).

örken (< *ör-* ‘bağlamak, örmek’ + *-ken*, EDPT 225b) “urgan” (*Alm. eyn lanc feyl*) (57b / 17, 63b / 23).

pargal (< *Far. pargāl*) “pergel” (*Lat. compassus, Far. pargār*) (43b / 22).

şkince (< *Far. şkinca*) “mengene” (*Lat. turnus, Far. turnus*) (43b / 25).

tēmen (< *tēmen*, EDPT 507a) “kalın iğne, çuvaldız” (*Lat. acus*) (65b / 33).

téyirmek (< *tégir-* ‘çevirmek’ + *-mek*, EDPT 486b) “çark” (*Lat. volia, Far. çarh*) (29b / 7).

urçık (< *ur-* ‘vurmak’ + *-çık*) “vurup çevirmek suretiyle ip eğirmeye yarayan alet, iğ, kirman” (*Alm. eyn fpille*) (58a / 18).

uzun ip (< *uza-n* + **i-p*) “uzun ip, halat” (*Lat. enza, Far. drāz rīsmān*) (43b / 19).

yelim (< ?) “tutkal” (*Lat. colla, Far. sirēş*) (44b / 10).

yogun ip (< *yog-* ‘sıkı, yoğun olmak’ + *-(u)n *i-p*) “kalın ip” (*Lat. filun grossum, Far. ğazl*) (44b / 13).

II. 2. 5. Güvenlikle İlgili Eşya Adları

açkuç (< *aç-kuç*) “anahtar” (*Lat. clavis, clauus, Far. kilīt*) (6a / 23, 50b / 28).

yuzak (< ?) “kilit” (*Lat. clauatura, Far. koḡl, kilīl*) (6a / 22, 50b / 27).

II. 2. 6. Evin Yapısıyla İlgili Eşya Adları

çadır (< *Far. çāder*) “çadır” (*Lat. tenda, Far. ḡayma*) (51b / 13).

keregi (< *kerekü*, EDPT 744a) “çadır iskeleti, çadırın (yurdun) ağaçtan yapılan sökülebilir duvarı” (60a / 30).

tüñlik (*tüñ-* ‘bağlamak’ + *-(ü)l-(ü)k*, krş. *tüġinük*, EDPT 520b) “keçe çadırın tepesindeki duman çıkacak yerde bulunan keçe parçası” (60a / 32).

II. 2. 7. Muhafaza ve Depolamayla İlgili Eşya Adları

hucira (< *Ar. ḡucra*) “dolap” (*Lat. armarium, Far. dūlāb*) (40a / 15).

kapsa (< *Lat. capsa*) “sandık” (*Alm. di lade*) (80b / 24b).

kapuç (< *kap* ‘torba’ + *-(u)ç*, krş. *kap+çuk*, EDPT 581b) “kese, küçük torba” (*Lat. sacheti, Far. kīsa*) (41b / 19).

sınduk (< *Ar. şandūk*) “sandık” (*Lat. capsia, talamus, Far. şandūk*) (46a / 17, 50b / 31, 52b / 9) ~ **sunduk** (*Lat. arka*) (65b / 30b).

topra (< *Far. tōbra*) “torba” (*Lat. perfinellus, Far. tōbra*) (51b / 29).

yançık (< *yan* ‘küçük çanta’ + *-çık*, EDPT 945a) “kese, çanta, torba” (*Lat. bursa, Far. kīsā*) (51b / 1, 60b / 22).

II. 2. 8. Dinlenmeyle İlgili Eşya Adları

töşekniñ ayagı (< *töşe-* ‘sermek’ + *-k-niñ ayak-ı* < *ad-* ‘ayırmaq, açmaq’ + *-ak*, EDPT 563b) “üzerine döşek serilen sehpa” (*Lat. tripodes, Far. sepā*) (52a / 25).

yastuk (< *yasta-* ‘yaslamak’ + *-k*, EDPT 974a) “yastık” (*Lat. cosinus, Far. bālīn*) (52b / 1).

yegen (< **yig-* ‘sıkıca sarmak’ + *-gen*, EDPT 913a) “hasır, kaba hasır döşek” (*Lat. capsia, Far. būriyā*) (52b / 8).

yovurgan (*yogur-* ‘yoğunlaşmak, kabarmak’ + *-gan*, EDPT 907a) “yorgan” (*Lat. culter, Far. leḥēf*) (43a / 26, 52b / 3).

II. 3. Kişisel Bakıma Dair Eşya Adları

küzgü (< *köz* ‘göz’ + *-gü*) “ayna” (*Lat. spegius, Far. āyina*) (43b / 29).

süñülçe (< *süñül* ‘kesici alet’ + *-çe*) “neşter” (*Lat. lançeta, Far. nēštāra*) (43b / 31).

tas (< Ar. *tās*) “berber taşı” (*Lat. bacile, Far. tās*) (43b / 30).

yülgüv (< *yüli-* ‘tırış etmek’ + *-güv*, *krş. yüli-gü+*, EDPT 928b) “ustura” (82a / 28 b).

yülüğüç (< *yülü-* ‘tırış etmek’ + *-güç*) “ustura” (*Lat. raxorij, Far. ustura*) (23a / 24) .

yülingüç (< *yülü-n-* ‘tırış olmak’ + *-güç*) “ustura” (*Lat. rasorius, Far. ustura*) (43b / 28).

II. 4. Hayvancılığa Dair Eşya Adları

aguzlug (< *aguz* + *-lug*) “gem, ağızlık” (*Lat. morsus, Far. āhīn*) (52a / 3).

ayl (< ?) “semer bağı, kolan” (*Lat. cinge, cingla, Far. kustūband, tang*) (6a / 24, 6a / 25, 6a / 26, 52a / 20).

eyer (< *ēder*, EDPT 63b) “eyer” (*Lat. sella, Far. zīn*) (51b / 28).

eyer yabogı (*eyer* ‘eğer’ + *yap-* ‘örtmek’-(*u*)*g-ı*, EDPT 873a) “eyer örtüsü” (*Lat. coperta, cuperta selle, Far. cul, kōp, kūp*) (51b / 24, 52a / 11).

eyerniñ agaçı (< *eyer-niñ* + *agaç-ı*) “eyerin ağaçtan yapılmış bölümü” (*Lat. fustum sele, Far. çōw-i zīn*) (52a / 6).

halka (< Ar. *ḥalka*) “(at takımında kullanılan) halka” (*Lat. anellus, Far. ḥalğa*) (52a / 2).

kamçı (< *kam-* ‘vurmak, dövmek’ + *-çı*, EDPT 626a) “kamçı” (*Lat. vezia, Far. tāziyāna*) (51b / 14, 63b / 20).

kaşrav (< *kaş[r]a-* ‘kaşımak’ + *-av, kaşı-* için *bk.* EDPT 671a) “kaşağı” (*Lat. stregia, Far. ḥaṣāb*) (51b / 25).

kışen (< *kışe-* ‘atı kösteklemek’ + *-n*, TDES 246) “köstek, bukağı, atın ayağına vurulan zincir” (*Lat. trauce, Far. işkil*) (51b / 30).

kiyiz (< *kiyiz*, EDPT 707a) “(at takımında kullanılan) keçe” (*Lat. feltrum, Far. namad*) (52a / 10).

kolan (< *kolan*, EDPT 622b) “semer bağı, kolan” (*Lat. cinge, Far. kustūband*) (6a / 26).

kömüldürük (< *könül* ‘göğüs’ + *-dürük*, EDPT 722b) “genellikle hayvanlara takılan göğüs kemeri” (*Lat. pectoralis, Far. sīnaband*) (52a / 17).

kuyışkan (< ?) “atın kuyruğu altından geçirilen kayış, kuskun” (*Lat. posna, Far. pāldom*) (52a / 19).

naal (< *Ar. na'l*) “nal” (*Lat. ferrus, Far. na'l*) (51b / 21).

nokta (< *Mo. nogtu*) “yular” (*Lat. capistrus, Far. afsār*) (51b / 26).

saçak (< *saç* + *-ak*) “(at takımında kullanılan) püskül, saçak” (*Lat. pola, Far. rīşa*) (52a / 5).

sagıt (< ?) “at koşum takımı” (*Lat. axnixium, Far. raḥt*) (51b / 17).

tēlbacı (< *tēl* + *bağı* < *ba-* ‘bağlamak’ + *-g-i*, EDPT 310b) “dizgin” (*Alm. eyn leytzeyl*) (82a / 1).

tēmür (< *tēmir*) “demir, nal” (*Lat. ferrum, Far. na'l ayn*) (42b / 8).

tizgin (< *tiz-* ‘dizmek’ + *-gin*, EDPT 574b) “dizgin” (*Lat. redena, Far. inēn*) (52a / 1).

toga (< *toku*, EDPT 466b) “(at takımında kullanılan) toka” (*Lat. anellus, fibla, Far. ḥalğa, āwzīn*) (52a / 18).

toga tili (< *toka* + *til-i*) “(at takımında kullanılan) toka çengeli, toka dili” (*Lat. ardiionus, Far. zuwānak*) (52a / 15).

tüvme (< *tüg-* ~ *tüv-* ‘bağlamak, düğümlmek’ + *-me*) “(at takımında kullanılan) düğme” (*Lat. grapus, Far. band, grē*) (52a / 4).

urmak (< *ur-* ‘vurmak’ + *-mak*) “kamçı, kırbaç” (*Lat. fragellum, Far. tāzāna*) (13b / 14).

üzengi (< üz- ‘kadırmak’ + -e-n-gü, TDES 430) “üzengi” (*Lat. streue, Far. rikēb*) (52a / 14, 60b / 2).

yıjırçak (< ?) “semer, palan” (*Lat. bastun, Far. pālān*) (52a / 21).

yügen (< *yügün*, EDPT 913a) “at gemi” (*Lat. brilla, Far. lagām*) (51b / 27).

II. 5. Bir Zanaat Koluna Dair Eşya Adları

II. 5. 1. Fırıncılıkla İlgili Eşya Adları

kürek (< *küri*- ‘küremek’ + -gek, EDPT 742b) “fırın küreği, kürek” (*Lat. pala, Far. pārū*) (44b / 20).

peç (< Rus. *peç*‘) “fırın” (*Lat. furnus, Far. furn*) (44b / 19).

sibürtki (< *sipir*- ‘süpürmek’ + -t-gü, bk. EDPT 792b) “fırın süpürgesi, süpürge” (*Lat. scupa, Far. cārū*) (44b / 21).

II. 5. 2. Çizmecilikle İlgili Gereç Adları

biz (< *bigiz*, TETL 361) “deri vb. şeyleri dikerken iğne geçirecek yeri delmek için kullanılan sivri uçlu tiğ, biz” (*Lat. lesna, Alm. di ale, Far. drawş*) (43b / 4, 81b / 7b).

étikçi bıçağı (< *étik* ‘çizme’ + -çi *bıç-ak-ı*) “çizmecî, ayakkabıcı bıçağı” (*Lat. cultellum, Far. kār-d-i mūzadūzī*) (43b / 5).

kalıp (< Ar. *kālīb*) “ayakkabı kalıbı” (*Lat. forma, Far. kāllep*).

koy sürüki (< *koy* ‘koyun’ *sür-(ü)k-i*, EDPT 850b) “koyun derisi, meşin” (*Lat. montanine, Far. mēşīn*).

sahtıyan (< *Far. sahtiyān*) “işlenmiş ve cilalanmış deri, sahtıyan deri” (*Lat. becurie, Far. nekē*) (43b / 8).

sürük (< *sür-(ü)k*, EDPT 850b) “ince ve yumuşak deri” (*Lat. tomayra, Far. pūst-i mūza*).

taban (< *taban*, EDPT 441b) “ayakkabı tabanı” (*Lat. sola, Far. na'lça*) (43b / 6).

II. 5. 3. Maden İşlemeciliğiyle İlgili Gereç Adları

çakuç (< *Far. çākūç*) “çekiç” (*Lat. marpius, martellus, marçius, Far. çākūç*) (40a / 18, 42b / 4, 43b / 21).

égev (< *ége*- ‘törpülemek’ + -v, EDPT 101b) “eğe, törpü” (*Lat. linia, Far. sōhān*) (42b / 6).

kıskaç (< *kıs-kaç*) “1. kerpeten” (*Lat. tenagie, Far. kālbatān*) (42b / 5); “2. kıskaç” (*Lat. turchese, Far. gāz*) (42b / 7).

küre (< *Far. kūra*) “madeni eritmede kullanılan fırın, döküm ocağı” (*Lat. fosina, Far. kūra*) (42b / 17).

kürük (< *körü-* ‘körükle üflemek’ + *-k*, EDPT 741b) “körü” (*Lat. mantexi, Far. bātzan*) (42b / 18).

maşa (< *Far. māşe*) “maşa” (*Lat. molla, Far. gosāra*) (42b / 16).

örs (< ?) “örs” (*Lat. anquum, Far. sindān*) (42b / 3).

tégene (< ?) “(maden işçiliğinde kullanılan) su teknesi, leğen” (*Lat. lauello, Far. havd*) (42b / 21).

II. 6. Ticarete Dair Eşya Adları

II. 6. 1. Ödemeye İlgili Eşya Adları

akça (< *ak* ‘beyaz’ + *-ça*, TETL 124) “akçe, para” (*Lat. pecunia, Far. sēm*) (40b / 10).

nakt (< *Ar. naqd*) “akçe, para” (*Lat. pecunia, moneta, Far. sēm*) (40b / 10, 46a / 11).

II. 6. 2. Hesaplama, Değer Belirleme ve Ölçüyle İlgili Eşya Adları

bitik (< *biti-* ‘yazmak’ + *-k*, EDPT 303a) “hesap, tutanak defteri” (*Lat. cartulariuz, Far. taḳwīm*) (40b / 5).

mahak (< *Ar. miḥakk*) “mihenk taşı” (*Lat. lapis aureus, Far. sangī*) (40b / 16).

sanar takta (< *sana-* ‘hesap yapmak’ + *-r* + *Far. taḥta*) “hesap yapmaya yarayan tahta, hesap tahtası” (*Lat. tabula, Far. taḥta buşmārī*) (40b / 8).

taftar (< *Ar. taftar*) “hesap, tutanak defteri” (*Lat. manuale, Far. daftar*) (40b / 14).

tarazu (< *Far. tarāzū*) “iki kefeli tartı aleti, terazi” (*Far. balancie, Far. tarāzū*) (40b / 3).

taşlar (< *taş-lar*) “terazide ağırlık ölçüsü olarak kullanılan taşlar” (*Lat. pondera, Far. diram*) (40b / 4).

terezü (< *Far. tarāzū*) “iki kefeli tartı aleti, terazi” (74a / 11).

II. 7. Dine Dair Eşya Adarı

altar (< *Lat. altare*) “tapınaklarda üzerinde kurban kesilen, günlük yakılan, dinî tören yapılan taş masa, sunak taşı” (70a / 7-8).

lahan (< *Far. lagan*) “vaftiz leğeni, vaftiz teknesi” (*Lat. baptisterium*) (66a / 10).

organa (< *Lat. organa*) “daha çok kiliselerde çalınan org adlı müzik aleti, organun” (70a / 13).

II. 8. Taşımacılığa Dair Eşya Adları

II. 8. 1. Kara Taşımacılığıyla İlgili Eşya Adları

araba (< *Ar. rubā*) “at vb. hayvanla çekilen, tekerlekli araç, araba” (*Lat. currum, Far. araba*) (51b / 18, 60a / 28, 82a / 33).

II. 8. 2. Deniz Taşımacılığıyla İlgili Eşya Adları

êşkik (< *êş-* ‘kürek çekmek’ + *-kik*, *êş-* “kürek çekmek” için *bk.* EDPT 256a) “gemi küreği” (*Alm. eyn rudir*) (57a / 28).

kême (< *kêmi*, EDPT 721b) “gemi” (*Alm. das fchif l[e]get czu ru[he]*) (57b / 40b, 60b / 19, 80b / 34b).

lenger (< *Far. langar*) “çapa, gemi çapası” (*Lat. ancora*) (65b / 1b).

II. 9. Avlanmaya Dair Eşya Adları

ag (< *ag*, EDPT 75a) “iplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü, ağ” (*Lat. recie, Far. dam*) (32b / 3) ~ **av** “ağ, balık ağı” (*Alm. das vífchgarn*) (58a / 10).

ilim (< *il-* ‘bağlamak’ + *-(i)m*, EDPT 125b) “balık ağı” (*Alm. en vischgarn*) (80b / 16b).

karmak (< *kar-* ‘suya batmak, dalmak’ + *-mak*, EDPT 643a) “olta” (60a / 22).

II. 10. Eğitim-Öğretime Dair Eşya Adları

bitik (< *biti-* ‘yazmak’ + *-g*, EDPT 303a) “kitap” (*Lat. calamaro*) (30a / 2).

duvat (< *Ar. davīt*) “divit” (*Lat. calamarium, Far. duwēt*) (40b / 6).

kagıt (< *Far. kâgiz*) “kâğıt” (*Lat. papirun, Far. kâgat*) (40b / 18).

kalam (< *Ar. kalem*) “kalem, kamyş kalem” (*Lat. calamus, penellum, Far. kalam, līf*) (40b / 7, 44b / 8).

karalık (< *kara* ‘mürekkep’ + *-lık*; *kara* için *bk.* CC 40b / 15) “hokka” (*Lat. calamaro*) (30a / 1).

olturguç (< *oltur-* ‘oturmak’ + *-guç*) “(eğitim öğretim yapılan yerde kullanılan) sandalye, oturak” (*Lat. banche, Far. kursiyān*) (45a / 28).

II. 11. Askerliğe Dair Eşya Adları

II. 11. 1. Askerî Savunma ve Saldırıda Kullanılan Eşya Adları

bıçak (*bıç-* ‘biçmek’ +*ak*) “bıçak” (*Lat. gradus, Far. kârd*) (50b / 14).

bulov (< ?) “topuz” (63b / 9).

kalkan (< *kalık-* ‘yükselmek, kalkmak’ + *-an*, CC 79) “kalkan” (63b / 7-8).

kêş (< *Far. kîş*) “okluk, ok kabı, kubur, sadak” (60b / 8).

kılıç (< *kal-* ‘kesmek’ + *-(i)ç*) “kılıç, *krş. kıy-, kır-*” (*Lat. spata, Far. şimşēr*) (50b / 13, 63b / 9).

kın (< *kin*, EDPT 630b) “kılıf, kın” (*Alm. eyn fcheide*) (58a / 12).

ok (< *ok*, EDPT 76a) “ok” (60b / 8).

sagıt (< ?) “silah” (*Lat. armamentum, arma, Far. selēh*) (4b / 19, 50b / 6, 53b / 3-4, 63b / 6-7, 63b / 7-8, 63b / 8-9, 63b / 9-10, 63b-9-10, 65b / 31b).

süngü ~ süñü (< *süñ-* ‘uzamak’ + *-gü*, EDPT 834b) “mızrak, kargı, süngü” (63b / 9, 63b / 23, 74a / 3).

tokmak (*tokı-* ‘vurmak’ + *-mak*, EDPT 470b) “tokmak, topuz” (*Lat. macia*) (43b / 24, 60b / 5).

ya (< *ya*, EDPT 869a) “yay” (*Lat. arcus*) (65b / 12b) ~ **yaa** “yay” (*Lat. arcum, Far. kamān*) (50b / 15).

II. 11. 1. Askerî Giyim İle İlgili Eşya Adları

butluk (*but* ‘bacak, but’ + *-luk*) “kemikle kaplanarak yapılan ve vücudun belden aşağısını korumaya yarayan zırh” (*Lat. scinchere, Far. cavşan*) (50b / 12).

kübe (< ?) “örme zırh” (*Lat. coyretum, Far. zireh*) (50b / 11).

tovolga (< *togulga*; TDES 410) “miğfer, tolga” (*Lat. ceruelera, Far. kulā āhīnī*) (50b / 10).

ışım (< ?) “koruyucu kılıf, tozluk” (*Alm. das futir*) (58a / 13).

yaka (< *yak-* ‘yaklaşmak’ + *-a*, EDPT 898a) “yaka, zırh yakası” (*Lat. colaretum, Far. gardanband*) (50b / 9).

II. 12. Musikiye Dair Eşya Adları

birgi ~ **burgu** (< *bur-* ‘bükme, burmak’ + *-gu*) “üflenerek çalınan bir çalgı, boru, nefir” (*Lat. tronbe, Far. naḡīr*) (45a / 21, 60a / 11, 60a / 12).

burguçā (< *bur-* ‘bükme, burmak’ + *-gu* + *-çā*) “üflenerek çalınan bir çalgı, küçük boru, ney” (*Lat. tronbeta, Far. nay*) (45a / 22).

nakara (< *Ar. naḡkāra*) “bir tür davul, nakkare” (*Lat. nachare, Far. naḡāra*) (45a / 16).

organa (< *Lat. organa*) “daha çok kiliselerde çalınan org adlı müzik aleti, organun” (70a / 13).

suruna (< *Far. surnā*) “zurna” (*Lat. caramella, Far. surnā*) (45a / 15).

taf (< *Ar. taf*) “tef” (*Lat. tanburlus, Far. ḡalili*) (45a / 14).

tombur (< *Ar. tanbūr*) “davul, kös” (*Alm. dy puḡke*) (81a / 4b).

II. 13. Yönetime Dair Eşya Adları

mohor (< *Far. muhr*) “mühür” (*Lat. sigilun, Far. mohor*) (25a / 29).

tamḡa (< *tam-* ‘damlamak’ + *-ga*, EDPT 504b) “damga” (81a / 23b).

II. 14. Ziraata Dair Eşya Adları

saban (< ?) “saban” (4a / 20, 4a / 21, 4a / 21).

saban tēmīr (< *saban* + *tēmīr*) “saban demiri” (*Lat. vomer*) (65b / 2c).

III. Sonuç

Codex Cumanicus'ta eşya adları bakımından tespit edilen söz varlığı gözden geçirildiğinde gündelik hayatın temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerek duyulan pek çok eşyanın Kumanlar / Kıpçaklar tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bilhassa giyim kuşam, ev ve hayvancılıkla ilgili kelimelerin eserdeki çokluğu dikkat çekicidir. Tasnif edilmiş söz varlığı altında kaydedilmiş olan kelimeler, Türklerin XIII. yüzyılın sonlarında nasıl bir hayatı yaşadıklarını, bu hayatı hangi eşyalar vasıtasıyla kendilerine kolay kıldıklarını, hangi kültürel alışverişlerde bulduklarını ve böylece oluşturduklarını medeniyeti de aynı zamanda gözler önüne sermektedir.

IV. Kısaltmalar**IV. 1. Eser Kısaltmaları****CC:** Codex Cumanicus**EDPT:** An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**OTWF:** Old Turkic Word Formation**TDES:** Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**TETL:** Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı**TSD:** Türkçenin Sözcük Dağarcığı**IV. 2. Dil Kısaltmaları****Alm.:** Almanca**Ar.:** Arapça**Çin.:** Çince**Far.:** Farsça**Lat.:** Latince**Mo.:** Moğolca**Rus.:** Rusça**Yun.:** Yunanca**Kaynaklar**

ARGUNŞAH, M. ve GÜNER, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yay.

CLAUSON, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.

ERDAL, M. (1991). *Old Turkic Word Formation, A Functional Approach to the Lexicon I-II*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

EREN H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. (2. Baskı). Ankara: Bizim Büro Yay.

PAÇACIOĞLU, B. (2006). *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

SAĞOL YÜKSEKKAYA, G. (2011). Yörgök > Yörek Kelimesi Üzerine. *Altaistics and Turkology*, 4, 48-56.

TIETZE A. (ty.). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı C. I (A-E)*. İstanbul-Wien: Simurg Yay.